

z 13 grudnia 1966 r. o woli polepszenia stosunków z państwami Europy Środkowo-Wschodniej. Sukces podczas Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie otworzył nowe pole działania i przyczynił się do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa na świecie. Poprawy sytuacji upatrywał przede wszystkim w zawarciu traktatów wschodnich ze Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich (12 sierpnia 1970), Polską Rzeczpospolitą Ludową (7 grudnia 1970), NRD (21 grudnia 1972), Czechosłowacją (11 grudnia 1973), a także podpisaniu czterostronnego porozumienia w sprawie Berlina Zachodniego (3 września 1971).

Kolejny z wyodrębnionych rozdziałów książki, traktujący o zabezpieczeniu *status quo*, zawiera opis sytuacji w RFN aż do 1989 r. Jest obszerny i uwzględniono w nim: przejście władzy przez Helmuta Kohla, działania podjęte przez CDU/CSU w kierunku zjednoczenia Niemiec i objęcie władzy przez Michaiła Gorbaczowa w 1985 r.

W następnej części, poza relacją z procesu zjednoczenia Niemiec, autor podzielił się refleksjami o nowej roli państwa na światowej scenie. Podkreślił wagę stosunków rosyjsko – niemieckich. Niestety, nie uwypuklił, co wydaje się konieczne, roli decyzji o przeniesieniu stolicy z Bonn do Berlina.

Ostatni z rozdziałów dotyczy zaangażowania koalicji SPD/FDP w konflikt na Bałkanach i zwalczanie terroryzmu po 11 września 2001 r. oraz stosunku Niemiec do kwestii rozszerzenia UE i NATO. Zwrócono w nim uwagę na pogorszenie stosunków amerykańsko-niemieckich. G. Schöllgen dość szczegółowo przedstawił relacje francusko-niemieckie, uznając za ważne kwestie współpracy bilateralnej oraz kooperacji Paryża i Berlina w Brukseli. Jedyne zdjęcie w skromnym wydaniu publikacji to umieszczona na obwolucie książki fotografia G. Schrödera i J. Chiraca z Brukseli w 2002 r.

W podsumowaniu należy stwierdzić, że G. Schöllgen dokonał w sposób oryginalny i wyczerpujący charakterystyki niemieckiej polityki zagranicznej. Pozycja G. Schöllgena wyróżnia się spośród wielu książek traktujących o odzyskiwaniu przez RFN suwerennej pozycji na arenie międzynarodowej oraz realizacji interesów zjednoczonych Niemiec.

Aleksandra Kruk

PRZEMYSŁAW CHOJNOWSKI: *Zur Strategie und Poetik des Übersetzens. Eine Untersuchung der Anthologien zur polnischen Lyrik von Karl Dedecius*, Frank & Timme, Berlin 2005, 298 ss.

Rozprawa doktorska Przemysława Chojnowskiego jest godna uwagi przynajmniej z kilku powodów. Warto na nie wskazać, by zachęcić do zapoznania się z tą ważną dla współczesnej translatoologii publikacją. Przemysław Chojnowski pracuje naukowo na Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej UAM w Poznaniu oraz w *Collegium Polonicum* w Słubicach. Tam też sprawuje opiekę naukową nad archiwum Karla Dedeciusa.

Konstrukcja pracy jest bardzo czytelna, co przy rozbudowanej strukturze, widocznej już przy lekturze spisu treści, jest bez wątpienia zaletą. Teza, którą autor publikacji udowadnia swoimi badaniami, sformułowana została we wstępie: Karl Dedecius jako tłumacz liryki

polskiej stosujący własną strategię translatorską jest twórcą kanonu liryki polskiej w języku niemieckim. Uznanie jego dzieła tylko za przykład popularyzowania literatury polskiej w Niemczech byłoby znacznym uproszczeniem. Bowiem obok przestrzeni estetyczno-literackiej dorobek Dedeciusa jest w perspektywie kulturowej i mentalnościowej wkładem do „przerzucania mostów” między sąsiadującymi narodami.

Przedmiotem wnikliwej analizy naukowej P. Chojnowskiego są wszystkie niemieckojęzyczne antologie liryki, które zostały przetłumaczone i wydane przez Karla Dedeciusa w latach 1958-1996. Stanowią one znaczącą część dorobku pracy translologicznej tłumacza. Autor opiera się na do tej pory niezbadanych materiałach z archiwum Karla Dedeciusa biblioteki Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. Jednocześnie warto podkreślić, iż praca ta jest pierwszą monografią o Karlu Dedeciusie, jaka ukazała się w języku niemieckim.

Drogę ku refleksji w rozdziałach teoretycznych toruje wprowadzenie, w którym autor sytuuje istotne dla badań pojęcia teorii przekładoznawczej. W zakresie badań nad przekładem badacz wychodzi od pojęcia tłumaczenia i poetyki tłumaczenia, powołując się na cenione publikacje Edwarda Balcerzana, Marii Krysztofiak czy Friedmara Apela, kończy na typologii tłumaczeń liryki i rozumienia formy oraz budowy antologii.

Karl Dedecius dorastał w Łodzi, władał znakomicie dwoma językami, polskim i niemieckim. Doświadczył wojnę nie tylko jako przeciętny obywatel mieszkający w mieście. Wbrew swojej woli w 1941 r. został wcielony do wojska i wysłany na front wschodni, gdzie wziął udział w bitwie pod Stalingradem, po której ciężko chory trafił do niewoli rosyjskiej. Tam nauczył się języka rosyjskiego i korzystając ze znajomości literatury rosyjskiej rozpoczął pracę tłumacza, poświęcając się przekładom rosyjskich klasyków. Ponieważ rodzice zginęli w czasie wojny, Dedecius wracając z niewoli w 1949 r. udał się do Weimaru. Na początku swojej pracy translatorskiej podjął się tłumaczenia liryki i dramatu rosyjskiego. W poszukiwaniu polskich autorów zetknął się z przedwojenną powieścią Leona Kruczkowskiego *Kordian i cham*. Przekład powieści ukazał się w 1952 r. w wydawnictwie *Volksverlag* w Weimarze, a rok później w wydawnictwie w Essen. Drugie wydanie ukazało się już po ucieczce Karla Dedeciusa na zachód. Powieść Kruczkowskiego była debiutem Dedeciusa w dziedzinie przekładu literatury polskiej na język niemiecki i jedynym dziełem prozatorskim w dorobku tego tłumacza.

Praca P. Chojnowskiego jest podzielona na trzy części. W pierwszej klasyfikuje on antologie pod względem tematycznym, odzwierciedlając tym samym tendencje w poezji polskiej po 1945 r. Wskazując najpierw na pierwsze opublikowane tłumaczenia Dedeciusa w ogóle, następnie pierwsze tłumaczenia liryki polskiej, autor przechodzi do pierwszego zbioru *Lyrische Blätter* nr 13, wydanego w 1958 r., w którym znajduje się 17 tekstów lirycznych 17 młodych autorów piszących w większości dla krakowskiego miesięcznika *Zebra*. Znaczna część tekstów została w 1957 r. wybrana i przełożona przez Karla Dedeciusa. Zebrane wiersze łączą motywy snu, blasku księżyca i przebudzenia, tworzące klimat nadziei przy silnie wyczuwalnym temacie przeżyć wojennych w tle. Autor pracy, przytaczając przykłady tekstów oryginalnych i ich tłumaczenia na język niemiecki, przeprowadził ciekawą analizę translologiczną. P. Chojnowski nie tylko porównał tekst, ale wskazał na wybrane pojęcia i analizował ich znaczenie oraz siłę oddziaływania w obydwu językach. Wydany w 1958 r. zbiór miał wzbudzić zainteresowanie liryką polską u zachodnioniemieckiego czytelnika, tym bardziej że był pierwszym wydanym zbiorem liryki polskiej po wojnie, nie licząc tomów wydanych w wschodnim Berlinie i Wiedniu, pozostających w tendencyjnym duchu realnego socjalizmu.

To właśnie dzięki *Lyrische Blätter* nr 13 Karl Dedecius stał się znany jako tłumacz polskiej poezji modernistycznej. W tym samym roku rozpoczął pracę nad obszerną antologią polskiej poezji współczesnej. *Lektion der Stille*, tom wydany w 1958 r., zawierał 60 wierszy 36 autorów, nie tylko młodej generacji. Wśród debiutantów Chojnowski zwrócił uwagę na Mirona Białoszewskiego i Zbigniewa Herberta. Elementem łączącym zebrane utwory liryczne był motyw ciszy. Autor omawianej publikacji wskazał w swojej analizie na widoczną w kreacji podmiotu lirycznego i mistrzowsko oddaną w artystycznym przekładzie chęć zdystansowania się od systemu politycznego zniewolenia, jaką poeci młodego pokolenia wyrażali w swoich wierszach.

Z kolejnych zbadanych tomów *Nach der Sintflut* z 1968 r., *Polnische Lyrik der Gegenwart* z 1973 r. i *Ein Jahrhundert geht zu Ende* z 1984 r. P. Chojnowski wybrał utwory, poprzez które mógł pokazać tendencje w liryce polskiej w obszarze estetycznym i tematycznym, uwypuklając m.in. wyrażanie tęsknoty za ojczyzną przez emigrantów i motyw śmierci.

Druga część omawianej pracy to próba ogarnięcia antologii tematycznych i zbiorów mających charakter panoramyczny. I tutaj autor skrupulatnie wyszukiwał ciekawe utwory pokazując tendencje w doborze problematyki i ujęciu estetyczno-formalnym. Część trzecia jest swoistym podsumowaniem, w którym autor skupia się tylko na głównym bohaterze swoich badań, zajmując się poetyką tłumaczenia Karla Dedeciusa, stosowanymi przez tłumacza zabiegami i strategiami przekładu tekstów lirycznych.

Publikacja Przemysława Chojnowskiego jest studium skierowanym w równym stopniu do literaturoznawców, tłumaczy, jak i grona zainteresowanych przekładem i poetyką Karla Dedeciusa, który miał własną niepowtarzalną metodę pracy translatorskiej.

Anna Stolarczyk

„WeltTrends. Zeitschrift für internationale Politik und vergleichende Studien” jest kwartalnikiem z zakresu politologicznych studiów porównawczych, wydawanym od 1993 r. wspólnie przez „WeltTrends Verein” i Instytut Zachodni w Poznaniu, przy wsparciu Uniwersytetu w Poczdamie.

Każdy numer pisma składa się z bloku artykułów związanym z hasłem przewodnim danego numeru, polemik oraz działu zawierającego artykuły dotyczące innych zagadnień. Integralnym elementem pisma są recenzje i sprawozdania z konferencji naukowych.

Dotychczas ukazało się 49 tematycznych numerów. Spis treści każdego numeru jest dostępny w języku polskim i angielskim na stronie internetowej: www.welttrends.de, wersja w języku polskim na stronie: www.uni-potsdam.de

Numer 50/2006 zawiera następujące artykuły:

- Heinz Kleger, *Erweiterung ohne Vertiefung*
Kai-Olaf Lang, *Polen und Kerneuropa*
Krzysztof Malinowski, *Europäische Sicherheitsstrategien*
Werner Weidenfeld, *Die Europäische Union neu ausrichten*
O. Christmann, L. Warlouzot, *The French Foreign Policy in Europe by 2020*
Jannis Koasidis, *Poland and the European Foreign Policy by 2020*
M. Bielawski, J. Jurišić, *Die Metamorphose deutscher Außenpolitik*
M. Bielawski, J. Jurišić, T. Lenz, T. Maxian Rusche, C. Nippert, *Via – Communis Europa.*
Europe's Architecture in 2020. A Common Position
Alexander Rahr, *Schröders Russlandpolitik ist richtig!*
Klaus Bachmann, *Paradoxer Paradigmenstreit*
Frank Möller, *Deutsche Ostpolitik „von unten”*
Zbigniew Mazur, *Deutsche Ostpolitik und Polen*
Sebastian Enskat, *Die SWP-Beratung für die deutsche Außenpolitik*
Andrzej Sakson, *Die Kluft wächst. Das Deutschlandbild der Polen*
Samuel Salzborn, *Minderheitenpolitik in Europa*
David Bosold, *Human Security – Ein neues Sicherheitskonzept?*
Helmut Matthes, *Karl Heinz Domdey: Die Atlantische Ideologie*
Benjamin Kleemann, *Rainer Tetzlaff und Cord Jakobeit: Das nachkoloniale Afrika*
Olaf Leiße, E. Piehl, P. Schulze, H. Timmermann: *Die offene Flanke der EU*
Sebastian Marx, *Andreas Herberg-Rothe: Der Krieg – Geschichte und Gegenwart*
Carsten Köppl, *Matthias Rüb: Der atlantische Graben*
Márc BÉla Steffens, *Philipp Fink: Purchased Development: The Irish Republic*
Günter Mauersberger, *Haile Gabriel Dagne: Das Engagement der DDR in Äthiopien*
Theresa Reinold, *Roland Friedrich: Die deutsche Außenpolitik im Kosovokonflikt*
Christoph Rohde, *Worldwatch Institute: Zur Lage der Welt 2005*
Walter Hundt, *Hans-Georg Schleicher: Südafrikas neue Elite*